УДК 159.964.2:821.162.1–1.09«18»

СІМВАЛІЧНАЕ ЎВАСАБЛЕННЕ АРХЕТЫПА ЦЕНЮ Ў ПАЭМЕ А. МІЦКЕВІЧА “ДЗЯДЫ”

Жылко У. А.
Установа адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы”, Гродна

У артыкуле разглядаецца адметнасць увасаблення архетыпа ценю ў паэме А. Міцкевіча “Дзяды”. Абапіраючыся на архетыпічную тэорыю К. Г. Юнга, аўтар адзначае, што выяўленне адметнасці мастацкага ўвасаблення архетыпа ў паэме адбываецца на суб’ектыўным узроўні асобнага персанажа (Густаў-Конрад, душы грэшнікаў), або на калектыўным узроўні супольнасці (вобразнае ўвасабленне ўлады як ворага і дэструктыўнай дзейнасці чужынцаў) – тое, што супрацьстаіць і перашкаджае гарманічнаму развіццю, парушае звыклы парадак і затармоўвае дынаміку. Падкрэсліваецца, што на змястоўную афарбоўку ўвасаблення архетыпаў у мастацкіх вобразах, сімвалах, сюжэтах уплывае не толькі сусветны досвед, але і эпоха, сацыякультурны кантэкст, культурная праграма. Архетып ценю адлюстраваны А. Міцкевічам у паэме “Дзяды” ў розных сімвалічных мадыфікацыях, аб’яднаных адмоўнай канатацыяй. Адначасова звяртаецца ўвага на амбівалентнасць архетыпа: прыняцце ўласнага ценю, змаганне і пераадоленне калектыўнага ценю садзейнічае развіццю асобы і супольнасці. Гэта даследаванне з'яўляецца ўнёскам у выяўленне архетыпічных аспектаў беларускай культуры XIX стагоддзя.

Ключавыя словы: архетыпы культуры, архетып ценю, калектыўнае бессвядомае, дуалізм светабудовы, індывідуальны і калектыўны ўзроўні архетыпа, архетыпічны вобраз, сімвалы, Карл Юнг, Адам Міцкевіч, паэма А. Міцкевіча “Дзяды”.

SYMBOLIC EMBODIMENT OF THE ARCHETYPE OF SHADOW IN A. MICKIEWICZ’S POEM “THE DZIADY”

Zhylko U. A.
Educational Establishment “Grodno State Yanka Kupala University”, Grodno

The article deals with the embodiments of the archetype of Shadow in A. Mickiewicz’s poem "The Dziady". Using the Jungian archetypal theory it is noted that the detection of particular artistic expression of the archetype of Shadow in the poem takes place on the subjective level of the individual character (Gustav-Konrad, the souls of sinners), or on the level of the collective community (the figurative embodiment of the power as an enemy and the destructive activity of aliens) – all that opposes and prevents the harmonious development, violates the usual order and inhibits the dynamics. The author emphasizes the specific images, which are projected on the archetype of Shadow are due not only to the world's collective experience, but also the era, the social and cultural context, the dominant cultural program. In the context of the cultural understanding of the ambivalence of the archetype of Shadow: the struggle and the acceptance of own Shadow promotes the development of the individual and the society. This study is a contribution to the development of the archetypal aspects of Belarusian culture of the XIX century .

Key words: archetype of culture, the archetype of shadow, the collective unconscious, the universe dualism, the individual and the collective level of the archetype, symbols, Carl Jung, Adam Mickiewicz, the poem "The Dziady".